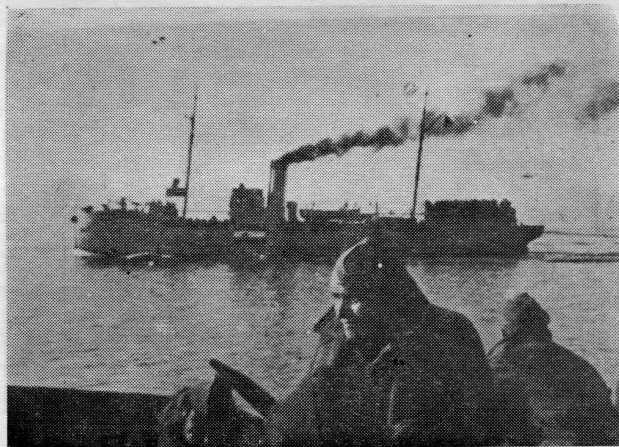

Ratni brod „Sitnica“

Jedini ratni brod bivše Jugoslavenske ratne mornarice, koji je aktivno učestvovao u narodnooslobodilačkom ratu pod zastavom mornarice NOVJ, bio je pomoćni ratni brod »Sitnica«. To i nije bio ratni brod u pravom smislu, nego je bio pomoćni brod, ali je bio upisan u flotnu listu, i u bivšoj floti je služio kao matica za podmornice. Inače ovaj brod ima svoju dugu i burnu historiju. Plovio je preko 70 godina, a za to vrijeme je čak promjenio četiri zastave i četiri puta je mijenjao ime. Sagrađen je u Trstu 1891. godine, za potrebe austro-ugarske ratne mornarice. Uvršten je u klasu pomoćnih brodova, a službeno je bio brod za prevoz vode za veće flotne jedinice (Wassertender). Imao je slijedeće taktičko-tehničke podatke: dužina 48 metara, širina 7.8 metara, gaz 2,7 metara, deplasman 554 tone, brzina 9 čvorova. Bio je naoružan sve do 1941. godine sa dva topa od 47 milimetara, a za vrijeme drugog svjetskog rata naoružanje mu je nešto povećano i poboljšano. Prvo ime koje je nosio bilo je »Najade«. U austro-ugarskoj floti je služio za razne pomoćne svrhe, a neko vrijeme je bio i hidrogrfski brod. Naime, od 1910. godine, pa do početka prvog svjetskog rata istraživanje Jadranskog mora vrši se na međunarodnoj osnovi. Ovo istraživanje se je vršilo u svim djelovima Jadrana, a vršeno je dogovorno sa brodovima i ekipama talijanske i austro-ugarske mornarice. Tako na primjer od 1911. do 1914. godine vršila su se četiri godišnja terminska krstarenja uzduž i poprijeke cijelog Jadranskog mora. To su bila važna naučna krstarenja, na kojima je sabrana veoma bogata hidrogrfska i priljučna biološka građa Jadranskog mora. U tim terminskim krstarenjima je učestvovao i »Najade«. Za vrijeme prvog svjetskog rata u ratnim akcijama nije učestvovao, nego je uglavnom

provodio vrijeme vezan u nekoj od baza. Poslije raspada Austro-ugarske, prilikom podjele njene flote, pripao je Jugoslaviji. Tada je ušao u sastav bivše flote i tom prilikom je dobio ime »Sitnica«. U bivšoj floti je upotrebljavana za razne pomoćne svrhe. Sve do dolaska krstarice »Dalmacija« služila je i kao školski brod. Bila je stacionirana u Dubrovniku, za potrebe Pomorske vojne akademije, i na njoj su pitomci izvodili svoje praktične vježbe i školske vožnje. Kao školski

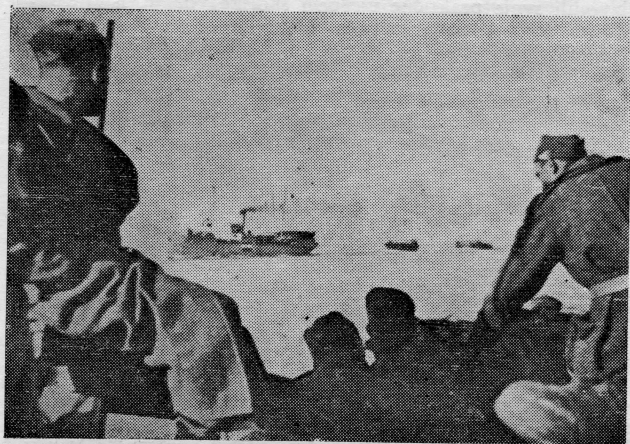
Ratni brod »Sitnica« prebacuje naše jedinice na front

brod bila je prilično nepodesna, ali pošto nije bilo drugog boljeg broda, za tu svrhu je poslužila i ona. Tako je učestvovala i u prvom školskom krstarenju po inostranstvu sa pitomcima Pomorske vojne akademije. Tada je 5. augusta 1925. godine isplovila sa klasom pitomaca iz Gruža na školsku vožnju rutom Gruž — Krf — Patras — Pirej — Paros — Solun — Sv. Gora (Halhidika) — Gruž. 1929. godine preuređena je u Splitu u brodogradilištu »Jug«. Tada je djelomično izmjenila prijašnji lik, jer je na krmenom dijelu dobila nadgrađe, gdje su ugrađene kabine. Cilj preuređenja je bio dvostruk: prvo da se osposobi kao brod matica za podmornice sa što više mogućnosti smještaja ljudstva sa podmornica, koje bude opsluživala i drugo tako je uređena da može poslužiti i kao hidrografski brod mornarice. Poslije preuređenja određena je da bude matični brod za podmornice, koje su se upravo tada, za bivšu flotu gradile u Francuskoj. 26. augusta 1929. godine isplovila je za Francusku, gdje je služila kao matica za podmornice »Smjeli« i »Osvetnik«. Za vrijeme aprilskog rata nije učestvovala u borbi. Talijani su je zaplijenili u Boki, gdje se za vrijeme kratkotrajnog rata nalazila. Oni su na nju ukrcali svoju posadu i dali su joj ime »Curzola« (Korčula). U talijanskoj službi je plovila uglavnom po našem dijelu Jadrana, izvršavajući razne zadatke. Tako je naročito učestvovala u pratnji konvoja motornih jedrenjaka i to pogotovo kada su naši partizani-mornari počeli napadati talijanski saobraćaj uzduž naše obale. Učestvovala je u službi nadzora obale, bombardiranju partizanskih položaja i oslobođenih mjesta. Učestvovala je u akcijama talijanske vojske, naročito u makarskom primorju, kada su Talijani nastojali uništiti i prva uporišta mlade mornarice NOVJ. Za ilustraciju prikazati ćemo neke podatke iz sačuvanih talijanskih dokumenata:

Tako je Vojno pomorska komanda za Dalmaciju (Comando militare marittimo della Dalmazia — ova komanda sa sjedištem u Splitu imala je pod svojom nadležnošću obalsko i otočko područje od otoka Premuda do Bara, a u operativnom pogledu, bila je potčinjena Superslodji — Comando superiore delle forze armate Slovenia — Dalmazia, Viša komanda oružanih snaga Slovenija — Dalmazia) poslala 17. marta 1943. godine, izvještaj broi 7536. Višoj komandi oružanih snaga Slovenija — Dalmazia slijedećeg sadržaja: »15. tek. mj. u 16 časova na brod »Curzola« u službi nadzora sjevernog dijela ostrva Korčule otvorena je mitralješka paliba iz naselja Babine (Korčula GZ-ZL)¹ Brod »Curzola« vršio je palibu na naselje. Usled partizanskog protivdejstva lakše je ranien jedan mornar. Na dan 16. III NAP (Natante anti-partigiano — protivpartizanski brod) i motorni čamac M. B. 23 izvršili su akciju odmazde protiv naselja Babina sa jednim minobacačem i mitraljezom. Admiral Bobbies (Antonio Bobbiese komandant Vojno pomorske komande Dalmacije)«.

U izvještaju Vojno pomorske komande za Dalmaciju od 16. aprila 1943. godine Višoj komandi oružanih snaga Slovenija — Dalmazia broj 10.390 stoji:

»Na dan 15. IV popodne dva partizanska leuta, kod južne obale Hvara, između Kozje (Makarska AI-ZT)¹ i rta Gomena na Pelješcu približila su se dvama jedrenjacima, koji su

Ratni brod »Sitnica« prilikom prebacivanja naših jedinica tegli motornu splav

predstavljali dio konvoja od 14 jedinica. Dežurna straža konvoja odmah je intervenirala oslobodivši jednu jedinicu i pratila je drugu po imenu »Africano« od 70 tona, natovarenim gradom, sve dok nije istrošena municija, usprkos intenzivnom protivdejstvu iz partizanskog automatskog oružja. Brod »Curzola« je odmah isplovio iz Korčule, povukao jedrenjak, savladavši požar koji su izazvali partizani i drugi partizanski brod. Nema vijesti o posadi. Partizanski brodovi su bili isplovili iz uvale Kozja (Makarska AI-ZT).¹ Admiral Bobbiese.« Ovo je bila poznata akcija naših partizana-mornara, koju su izveli s leutom »Proleter« kada su napali talijanski konvoj u sred dana. Pošto su »Africana« zaustavili rafalom iz puškomitraljeza, na njega su se popela tri partizana-mornara, koji su natjerali posadu da pristane na južnoj obali Hvara. Čim je iskrcan teret brod je posut naftom i zapaljen. Iz ova dva dokumenta je vidljivo, da je »Sitnica« dok je bila u talijanskim rukama, aktivno učestvovala u borbi protiv jedinica NOVJ, ali često puta bez uspjeha. Naši mornari su sa svojim drvenim brodovima i pored njenog nadzora i nadzora drugih talijanskih brodova, znali kako da nadmudre neprijatelja i svojom smjelošću i hrabrošću su pokazali neprijatelju kako se bori za naš Jadran.

Za vrijeme kapitulacije Italije Talijani su je iskoristili da prebace sa naše obale u Brindizi dio svojih trupa. Tu u Brindiziju je ostala sva opljačkana. U toj luci ju je pronašla naša delegacija koja je došla u Italiju, da formira Bazu mornarice NOVJ. Iz izvještaja Sergija Makieda šefa Delegacije NOVJ u Bariju od 20. oktobra 1943. godine, kaže se da je delegacija do sada preuzela od Talijana više naših brodova, među kojima i »Sitnicu«. Za nju je rečeno, da ne može da isplovi, jer su je Talijani temeljito opljačkali, te da je treba popraviti i preurediti. Nautički otsiek Baze mornarice NOVJ u Monopoliju poslao je izvještaj 10. aprila 1944. godine Štabu mornarice NOVJ slijedećeg sadržaja:

»Pred 6 mjeseci kad su nam engleske vlasti predale prve brodove pod našu zastavu predan nam je i pomoćni ratni brod bivše ratne mornarice »Sitnica«. Na isti brod postavilo se nekoliko članova naše posade. Brod se tada nalazio u Brindizi, kasnije je premješten bio u Bari i tamo je služio kao brod Baze. Sad savezničke pomorske vlasti traže da taj brod prevaži vodu za Vis za potrebe tamošnjih njihovih i naših garnizona, te će brod biti dokovan, popravljen i uređeni tankovi, kako bi mogao udovoljavati namienjenoj svrsi. Pošto je pomoćni ratni brod, te ima i naoružanje (2 topa i 2 mitraljeza) sa dovoljenim brojem municije to se moli da bi taj brod preuzelo ljudstvo Ratne mornarice. Sa ovim bi se rasteretilo ovu Bazu koja je za trgovačku mornaricu, a osim toga osudjevamo sa stručnim pomorcima. Oficiri i momčad ratne mornarice, mogli bi na ovom brodu sticati potrebnu praksu i iskustvo. Molimo žurno rješenje po ovom predmetu. Potpisali politkomesar L. Dančević, šef nautičkog otsjeka M. Ružić i komandant Odrliin.« U odgovoru na ovo traženje Štab mornarice NOVJ, je saglasan da se brod preda Bazi ratne mornarice, da posada bude iz njena sastava i da brod plovi pod ratnom zastavom. Naredbom broj 35. Štaba mornarice NOVJ od 24. maja 1944. godine za komandanta broda »Sitnica« je postavljen poručnik Prela Tripo, a za I oficira kapetan duge plovidbe Štuk Stjepko, dotadašnji komandir Mornaričke stanice Lastovo. Tako je oner »Sitnica« promijenila zastavu i sada se na njenoj krmi vijala zastava Mornarice NOVJ. Od tada pa do kraja rata »Sitnica« je neprekidno plovila izvršavajući razne zadatke, kao prevoz vode, materijala i boraca na relaciji Italija — Vis. Oslobođenim naše obale, učestvovala je u prebacivanju naših jedinica za potrebna fronta.

Evo prikaza nekih njenih zadataka, koje je ona uspješno izvršila:

- 21. jula 1944. uplovila je iz Italije u Vis sa 120 tona vode,
- 23. augusta 1944. godine uplovila je u Komižu iz Italije sa 120 tona vode.
- 30. augusta 1944. godine uplovila je u Komižu iz Italije sa 150 tona vode.
- 2/3. septembra 1944. godine iskrcala je u uvali Sv. Petar na Lastovu 60 tona vode.
- 12. septembra 1944. godine uplovila je u Vis iz Italije sa 140 tona vode.
- 16. septembra 1944. godine uplovila je u Komižu iz Italije sa 140 tona vode i dovela je 73 borca.

23. septembra 1944. godine uplovila je u Vis sa 130 tona vode, 125 boraca i 35 mazgi.

Od 25. februara 1945. godine pa do 4. marta iste godine, zajedno sa ostalim brodovima učestvovala je u prebacivanju jedinica XIX i XXVI dalmatinske divizije iz područja Ploče — Igrane — Podgora — Makarska — Baška Voda u područje Biograda n/m i Sukošana kod Zadra. Prebacivanje ovih divizija je izvršeno u cilju izvršenja ličko-primorske operacije IV armije, za konačno oslobođenje Like, Hrvatskog primorja i Istre. Ovo je bio veliki podvig, da se za veoma kratko vrijeme sa nepodesnim brodovima, kojih i takvih nije bilo dovoljno, u zimskom periodu, uz minska polja izvrši prebacivanje većeg broja boraca, kola, konja, tehnike i materijala. Koliki je to bio napor vidimo iz slijedećih podataka:

26. februara 1945. godine prebačeni su djelovi I brigade iz Podgore u Sukošan. Ukupno je prebačeno 2600 boraca, 250 konja, 16 kola i 200 tona materijala. U prebacivanju su učestvovali ratni brod »Sitnica«, te putnički brodovi »Bakar«, »Cetina«, »Ston«, »Sitnica«² i motorni jedrenjaci »Orjen« i »Hrvat«.

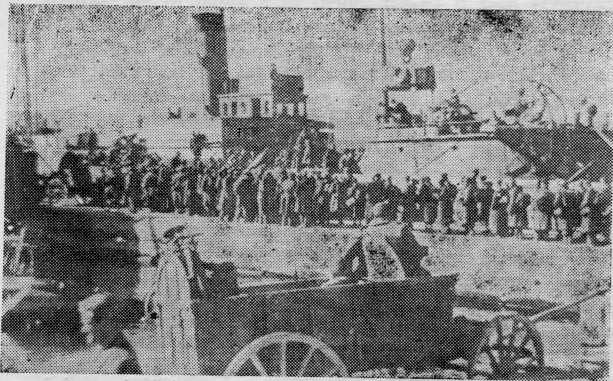
27. februara 1945. godine prebačeni su djelovi XII brigade i ostaci kola I brigade iz Podgore u Sukošan i Biograd n/m. Ukupno je prebačeno 2600 boraca, 90 konja, 14 kola i 50 tona materijala. Prebacivanje su izvršili ratni brod »Sitnica« u teglju sa jednom motornom splavi, putnički brod »Bakar« u teglju sa jednom motornom splavi, te putnički brodovi »Cetina«, »Ston« i »Sitnica«.

1. marta 1945. godine prebačeni su djelovi II prekomorske brigade iz Gradca u Sukošan i preostala kola XII brigade, iz Podgore u Sukošan. Prebačeno je ukupno 1200 boraca, 100 konja, 16 kola i 20 tona materijala. Prebacivanje su izvršili ratni brod »Sitnica« u teglju sa dvije motorne splavi i putnički brod »Ston« u teglju sa jednom motornom splavi.

4. marta 1954. g. prebačeni su djelovi III prekomorske brigade iz Gradca u Sukošan, te preostali konji i kola XII brigade iz Podgore u Sukošan. Ukupno prebačeno 1200 boraca, 290 konja, 54 kola i 80 tona materijala. Prebacivanje izvršili ratni brod »Sitnica« u teglju sa jednom motornom splavi, putnički brod »Morava« u teglju sa jednom motornom splavi, remorker »Kornat« u teglju sa dvije motorne splavi, motorni jedrenjak »Orjen« u teglju sa jednom motornom splavi i motorni jedrenjak »Velebit«.

Uglavnom u ovom zaista kratkom vremenskom periodu i pored raznih nedaća prebačeno je preko 10.200 boraca, 970 konja, 138 kola i 760 tona raznog materijala. To je bio velik uspjeh naših mornara, koji su danonoćno radili, da bi se određene jedinice prebacile na izvršenje novih zadataka. ovom prevoženju je veliku ulogu i pored ostalih brodova dala i posada ratnog boda »Sitnica«.

Po završetku rata ostala je i dalje u redovima Ratne mornarice. U poslijeratnom periodu upotrebljavana je za mnoge svrhe, uglavnom pomoćno namjene. Neko vrijeme je služila kao baza za naše minolovce, koji su čistili Jadransko more od mina, zaostalih iz rata. Tada je ponovno promijenila ime. Sada je na njenoj krmi pisalo »Miner«. Poslije završenog ovog zadatka, vratila se opet svom starom zadatku. Opet je postala matica za podmornice i dobila je oznaku PB-21, služeći podmorničarima za smještaj, kada nisu bili na podmornici.

Iskrcaj naših jedinica sa ratnog broda »Sitnica« u Biogradu n/m

Međunarodna fizička godina 1957/58. dala je podstrek za daljnje izučavanje Jadranskog mora, posebno hidrografije, pa je Institut za oceanografiju i ribarstvo i Hidrografski institut JRM u toku 1957.—1960. organizovao niz krstarenja po Jadranu u cilju prikupljanja hidrografske građe. Za ovaj posao opet je određen »Miner«. Tako je 1957/58. sa »Minerom« izvršeno 6 krstarenja po Jadranskom moru i Jonskom moru, kao provjera podataka prijašnjih ekspedicija, koje je izvršila »Najade« od 1911. do 1914. godine. Tako je isti brod, ali sada pod drugim imenom i drugom zastavom, sa novim ljudima vršio isti posao poslije 43 godine. To je starom »Mineru« bio i posljednji veći zadatak, koji je on uspješno izvršio. Poslije je još neko vrijeme služio kao baza za podmornice, a onda je zbog starosti i nesuvremenosti i on dočekao kraj. Tako je taj stari veteran napustio Jadranske obale, da bi se kao i mnogi drugi našao u starom željezu. Jedan od najstarijih brodova koji su plovili po Jadranu zaklopio je stranicu svoje burne historije.

¹ GZ-ZL, AI-TZ geografske koordinate.

² s/s »Sitnica« putnički brod od 119 tona, nosio isto ime kao i ratni brod »Sitnica«. Poslije rata promjenio ime u »Ulcinj«.

Literatura:

Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu jugoslavenskih naroda, tom VIII, knjige 1, 2. i 3.

Mornarički glasnik.

Almanach k. und k. Kriegsmarine 1913. godine.

Kad gledam svoj otok

Moj otok u noći
sličan je
kamenom brodu
Sa kojega
prozorska okna
u vatrenom sjaju
Drhću . . .
ko zvijezde
na nebeskom svodu.
— Čudan taj brod
sa stotinu dimnjaka
Ne kreće se
snagom moćnih vijaka
Pa ipak on plovi . . .
dok njegovi
kameni kotlovi
Škerti su i nemaju često vode.
— On vozi teret
mirisnog borovog drva,
vunu, ljekovite trave
i mliječne proizvode . . .
Sa visokog semafora
na oštrm kamenom rtu
Crvenim bljeskom
pokazuje brodovima drugim
Plovidbenu crtu . . .
— A dan kada se rada
U mojim očima nestaje ova
Noćna lada
Prestaje usnula duboka mirnoća
I on raste
na suncu
u pjenu
kao cvijet
vodenog lopoča . . .